

*Лекарь Сергій Іванович,
д.ю.н., професор кафедри податкової
політики ННІ ЕОМС,
Університет ДФС України*

ПОДАТКОВА СИСТЕМА ЯК ОСНОВА ЕКОНОМІЧНОЇ ТА ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Розвиток національної економіки, сучасний стан соціального та економічного рівня життя в Україні, насамперед, пов'язані із безпекою усіх сфер життєдіяльності держави. В свою чергу, економічна та фінансова безпеки держави пов'язані з високими ризиками та загрозами у податковій системі, оскільки вона забезпечує фінансовими ресурсами практично всі складові економічної безпеки. Саме тому актуальність дослідження податкової системи як основи економічної та фінансової безпеки держави має важливе значення для забезпечення сталого розвитку економіки держави.

Досліджували проблематику податкової безпеки такі вчені як Іванов Ю., Іщенко В., Онишко С. Соколовська А. Тихонов Д. та інші. Однак досі не повною мірою є розуміння податкової системи як основи економічної та фінансової безпеки держави.

Необхідно зазначити, що поняття «безпека» пояснюється як стан захищеності від несприятливих, небажаних і шкідливих для нормального функціонування тієї чи іншої системи, її прогресивного розвитку загроз та їх можливих наслідків [2].

В свою чергу, під економічною безпекою розуміють стан економіки, при якому забезпечується досить високе і стійке економічне зростання; ефективне задоволення економічних потреб; контроль держави за рухом і використанням національних ресурсів; захист економічних інтересів країни на національному і міжнародному рівнях. Економічна безпека є складовою частиною національної безпеки, її фундамент і матеріальна основа. Об'єктом економічної безпеки виступає як вся економічна система в цілому, так і її складові елементи: природні багатства, виробничі і невиробничі фонди, нерухомість, фінансові ресурси, людські ресурси, господарські структури, сім'я, особа. В статті 17 Конституції України забезпечення економічної безпеки визначається найважливішою функцією держави та справою всього українського народу і проголошується поряд із захистом суверенітету і територіальної цілісності [1].

Натомість фінансова безпека – це захищеність фінансових інтересів суб'єктів господарювання на усіх рівнях фінансових відносин; забезпеченість домашніх господарств, підприємств, організацій і установ, регіонів, галузей, секторів економіки держави фінансовими ресурсами; здатність фінансової системи забезпечити ефективне функціонування економічної системи та стале економічне зростання.

Як справедливо зазначають вчені-економісти, в системі економічної безпеки податкам належить основне місце, оскільки вони не тільки забезпечують фінансовими ресурсами практично всі складові економічної безпеки, а й виступають інструментом впливу на економічні і соціальні процеси та фактором зворотного зв'язку і залежності функціонування держави від платників податків [3].

Протягом всього існування незалежної держави, Україна постійно здійснює реформування податкової системи, намагаючись досягти гармонізації відносин між господарюючими суб'єктами, фізичними особами-платниками податків та державою.

Однак негативні процеси, що відбуваються в економіці країни, вказують на недостатню ефективність податкової політики держави, що становить загрозу фінансовій та економічній безпеці держави внаслідок нестабільної фінансової ситуації в країні, пануванні тіньової економіки, проблем реформування податкового законодавства.

Дослідження науковців показує, що основними загрозами податковій безпеці країни є : значне податкове навантаження; низький рівень податкової культури; ухилення від сплати податків; припинення діяльності господарюючими суб'єктами; тіньова економіка; значні розміри та / або збільшення податкового боргу; корупція в податкових органах; виведення національного капіталу за кордон; збільшення витрат на сплату податків; зниження інвестиційної активності; відсутність довіри до уряду [4]

Необхідно зазначити, що бюджетна сфера в країні також потребує системної фіскальної консолідації, яка може бути забезпечена реалістичними структурними реформами. Протягом останніх років відбувається скорочення бюджетних дисбалансів, однак податкові ризики залишаються досить високими у середньостроковій перспективі. Дефіцит бюджету може зрости через збільшення урядом мінімальних заробітних плат та дефіцит пенсійного фонду.

Для того, щоб Україна змогла досягти стабільності та вижила як самостійна держава, нам потрібно зробити економіку держави конкурентною. Однак, для цього є серйозні перешкоди, адже структура української економіки є головним чином сировинна, що створює надзвичайну залежність від зовнішніх

впливів. Протягом останніх двадцяти років стан української економіки та її фінансового сектору залежить від цін на сировину на світових ринках, що негативно впливає на рівень зарплат і відповідно рівень життя та добробуту мільйонів українських громадян. В свою чергу, українським підприємствам потрібно здійснювати модернізацію та удосконалювати своє виробництво і суттєво покращувати якість продукції. Держава повинна сприяти розвитку інновацій і технологій, адже без цього ми і надалі будемо позаду розвинених економік зарубіжних держав та згодом можемо перетворитися на державу-банкрута.

Разом з тим, економіка країни зростає досить повільно та через ескалацію конфлікту на Сході країни та вразливість кон'юнктури зовнішніх ризиків, загрози для забезпечення стабільного зростання економіки залишаються значними.

За таких обставин, податкова система як основа економічної та фінансової безпеки, – це можливість зберегти суб'єктами господарювання результати своєї діяльності, адже ці результати формуються під впливом зовнішніх та внутрішніх загроз та підлягають ризикам. Держава повинна мінімізувати податкові ризики, так як суб'єкти господарювання виступають найбільшим джерелом податкових платежів та функціонують до тих пір, доки можуть кількісно виміряти і співвіднести втрати від виникнення ризику із результатами господарської діяльності. Неєфективність податкової політики держави може призвести або до згорання ними власного бізнесу, або переходу в тінь і як наслідок – недоотримання державою податкових платежів до бюджетів різних рівнів.

Таким чином, ефективна податкова система позитивно вплине на економічну та фінансову безпеку. Так, у соціальній сфері буде забезпечене збереження робочих місць та стабілізація на регіональному рівні, а саме: збереження підприємств та розвиток інфраструктури. В економічній сфері – фінансова стійкість та платоспроможність підприємств. В бюджетній сфері – у виконанні суб'єктами господарювання своїх податкових зобов'язань перед бюджетом та своєчасному і повному перерахуванні податків та зборів до бюджетів усіх рівнів.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

2. Безпека. Юридична енциклопедія: [в 6-ти т.] / ред. кол.Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) [та ін.]. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://leksika.com.ua/12530426/legal/bezpeka>

3. Онишко С. В., Новицька О. В. Податкова складова економічної безпеки України // Науковий вісник Національної академії ДПС України. – 2004. – № 5 (27). – С. 10-14.

4. Подік І. І. Податкові загрози економічній безпеці держави / І. І. Подік // Економічний форум. – 2012. – № 4. – С. 336 – 345.

*Мельничук Ганна Сергіївна,
к.е.н., доцент, заступник директора
ННІ ЕОМС, Університет ДФС України*

ПОДАТКОВА СКЛАДОВА КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Вихід вітчизняних підприємств на світові ринки та необхідність забезпечення відповідності їх діяльності міжнародним стандартам призвели до того, що корпоративна соціальна відповідальність перетворилася у важливу складову етики бізнесу, що зумовлює його конкурентоспроможність та ефективність. Більше того, узгодження інтересів підприємства із внутрішніми та зовнішніми стейкхолдерами стало невід’ємним, ключовим елементом стратегії їх розвитку в умовах загострення конкуренції.

Корпоративну соціальну відповідальність підприємства визначають як належне етичне здійснення господарської діяльності стосовно власних працівників, споживачів, держави, суспільства та навколишнього середовища. Корпоративна соціальна відповідальність охоплює ряд напрямів і заходів, які об’єднані в окремі рівні єдиною метою. Для визначення соціальної відповідальності бізнесу одні науковці виділяють три рівні – перший (базовий), другий (корпоративний) та третій (вищий) рівень. В працях інших науковців розглядається два рівні: базовий рівень, що передбачає здійснення підприємством господарської діяльності згідно з нормами чинного законодавства та сумлінну сплату податків та вищий рівень, до якого належить безпосередня благодійність та меценатство [1].

Тобто, сумлінне виконання підприємствами обов’язків зі сплати податків є невід’ємним, базовим елементом їх корпоративної соціальної відповідальності. Стосовно вищого рівня відповідальності, податки варто розглядати як опосередкований елемент, оскільки механізми їх нарахування та